

DINO BUZZATI • Tatar ölu

İletişim Yayınları, 1991 (1 baskı)

Il deserto dei Tartari

© 2016 Zelda Buffoni c/o The Italian Literary Agency

Bu kitabın yayın hakları Anatolialit Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

İletişim Yayınları 134 • Dünya Edebiyatı 26

ISBN-13: 978-975-470-125-8

© 2004 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1-16. BASKI 2004-2016, İstanbul

17. BASKI 2017, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYAN Şirin Etik

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ John Martin, “Ay Işığı - Chepstow Kalesi”, 1815

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Birhan Koçak

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 22749

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak, No: 6/3

Bağcılar, İstanbul Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 0

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

DINO BUZZATI

Tatar ölü

Il Deserto dei Tartari

EVIREN *Hülya Uğur Tanrıöver*

DINO BUZZATI 1906'da İtalya'nın Belluno kentinde dünyaya geldi. Annesi Venedikli bir veteriner, babası ise Belluno'nun tanınmış ailelerinden birine mensup bir uluslararası hukuk profesörüydü. 1924'te Milano Üniversitesi'nin hukuk bölümüne girdi. Öğrencilik yıllarında *Corriere della Sera* gazetesinde çalışmaya başladı ve bu görevi hayatı boyunca sürdürdü. Gazetenin düzelti bölümünde başladığı işine muhabir, deneme yazarı, editör ve sanat eleştirmeni olarak devam etti. İlk romanı *Dağların Adamı Barnabo* 1933'te, ikinci romanı *Il Secreto del Bosco Vecchio* (Eski Korunun Gizemi) ise 1935'te yayımlandı. 1939 yılında askere çağrıldı ve İkinci Dünya Savaşı süresince İtalyan Kraliyet Deniz Kuvvetleri'nin muhabiri olarak görev yaptı. 1940 yılında başyapıtı kabul edilen *Tatar Çölü'nü* yayımladı. Kitap 1949 yılında Fransızcaya çevrildikten sonra büyük beğeni topladı ve yirmiden fazla dile çevrildi. Romanlarının yanı sıra birçok öykü de kaleme alan Buzzati, 1942 yılında *I sette messaggeri* (Yedi Haberci) isimli öykü derlemesini yayımladı. 1958'de *Sessanta Racconti* (Altmış Öykü) adıyla topladığı öyküleriyle İtalya'nın en önemli edebiyat ödülllerinden sayılan Strega'yı kazandı. Aynı yıl Milano'da ilk resim sergisini açtı. İki yıl sonra bilim kurgu türündeki romanı *Il grande ritratto*'yu, 1963'te ise son romanı *Bir Aşk'ı* yayımladı. 1964'te Almeria Antoniazzi'yle evlendi. *Colombre* adlı öyküsü 1966'da, *Poema a Fumetti* (Çizgi Roman Biçiminde Şiir) adlı resimli kitabıysa 1969'da yayımlandı. 1970'te *Corriere della Sera*'da yayımlanan bir makalesiyle Mario Massai gazetecilik ödülünü aldı. 1971'de *I miracoli di Val Morel* (Val Morel Mucizesi) adlı eseri yayımlanan Buzzati, 28 Şubat 1972'de hayatını kaybetti.

I

Subay ıkan Giovanni Drogo, ilk atandığı yer olan Bastiani Kalesi'ne gitmek üzere, kenti bir eylül sabahı terk etti.

Uyandırılıp da ilk kez teğmen üniformasını giydiğinde henüz gün ağarmamıştı. Giyindikten sonra, bir gaz lambasının ışığında, aynada kendisine baktı ama umduğu sevinci hissetmedi. Evde, yalnızca, kendisine veda etmek üzere kalkan annesinin bulunduğu yan odadan gelen küçük tıkırtıların bozduğu derin bir sessizlik hüküm sürüyordu.

Yıllardan beri hep bu anı, gerçek yaşamının başlayacağı bu günü beklemişti. Harp Akademisi'nde geçen kasvetli günleri düşündüğünde, sokaktan geçen ve mutlu olduklarına inandığı özgür insanların seslerini duyduğu hüzünlü etüt akşamları aklına geldi; aynı zamanda, karakışta, ceza karabasanının kol gezdiği buzlu odalardaki uyanışlarını ve günlerin saymakla bitmeyeceğini düşündüğünde içini saran endişeyi de anımsadı.

İşte şimdi tüm bunlar geçmişte kalmış, subay olmuştu; artık kitapların önünde betinin benzinin atması ve çavuşun sesini duyduğunda tir tir titremesi söz konusu değildi. O iç-

renç günler artık tamamiyle bitmiş ve bir daha asla geri gelmeyecek aylar ve yıllara dönüşmüştü. Evet, artık subaydı, para kazanacak, belki de güzel kadınların bakışlarına maruz kalacaktı. Ama, sonuçta, en güzel yıllarının, ilk gençliğinin belki de artık tükendiğini de fark etmekteydi. Ve sabit bakışlarla incelediği aynada, boşuna sevmeye çalıştığı yüzünde zoraki bir gülümseme görüyordu.

Ne saçma! Neden Giovanni Drogo, annesiyle vedalaşırken kaygısız bir biçimde gülümseyemiyordu ki? Neden onun son öğütlerine kulak bile vermiyor, o çok yakın ve çok insani sesin tınısını güçlkle algılayabiliyordu? Neden her biri yerli yerinde duran saatini, kırbacını, kepini bulamayıp, odasında kısır bir asabiyetle dönüp duruyordu? Savaş gitmiyordu ya! Halbuki, aynı saatlerde, yüzlerce teğmen, eski okul arkadaşları, baba evlerini, neşeli kahkahalar arasında bir şölene gidermişçesine terk ediyorlardı. Neden onun dudaklarından, sevgi dolu ve yüreklenirici sözcükler yerine sıradan ve anlamsız lakırdılar çıkıyordu ki? Her değişimin kendisiyle birlikte sürüklediği umut ve kaygıları tattığı bu eski evden ilk kez ayrılmanın acısı ve annesine veda etmenin heyecanı yüreğini doldurmaktaydı, ama tüm bu duyguların üzerinde tanımlayamadığı güçlü bir düşüncenin ağırlığını, adeta değiştiremeyecek bir şeylerin olacağını, neredeyse dönüşü olmayan bir yola çıkışın sezgisini hissediyordu.

Arkadaşı Francesco Vescovi, bir süre atla kendisine eşlik etti. Atların adımları ıssız sokaklarda yankılanıyordu. Tan ağarıyordu, kent henüz uykudaydı; sağda solda, üst katlarda pencereler açılıyor, bezgin suratlar beliriyor, ruhsuz bakışlar bir an, o harikulade gün doğumuna takılıyordu.

İki arkadaş konuşmuyordu. Drogo, Bastiani Kalesi'nin neye benzediğini düşünüyor ama bir türlü gözünün önüne ge-

tiremiyordu. Bu kalenin nerede olduğunu ve ne kadar yol katedeceğini bile bilmiyordu. Kimileri atla bir günlük, kimileri ise daha az yolunun olacağını söylemişti ama, sonuçta sordduğu kişilerden hiçbirinin oraya gitmemiş olduğunu öğrenmişti.

Kentin çıkışına geldiklerinde, Vescovi, sanki Drogo basit bir geziye çıkıyormuşçasına, heyecanla sıradan şeylerden söz etmeye başlamıştı. Sonra bir ara:

“Bak,” dedi, “şu yeşil dağı görüyor musun? Evet, şunu. Tepedeki binayı seçebiliyor musun? İşte o bina, kaleye aittir. İleri tabyalarından biridir. İki yıl önce, amcamla ava giderken oradan geçtiğimi anımsıyorum”.

Kenti geride bırakmışlardı. Mısır tarlaları, kırlar ve güzün kızıl renklere boyadığı korular belirmeye başlamıştı. Giovanni ile Francesco güneşin kavurduğu beyaz yolda yan yana ilerliyorlardı. Arkadaşlıklar, uzun yıllar aynı yaşamı sürdürmüş, aynı tutkuları, aynı dostlukları paylaşmışlardı; birbirleriyle her gün görüşmüşlerdi; sonra Vescovi ticarete atılmış, Drogo ise subay çıkmıştı, şimdiyse Francesco'nun kendisine ne kadar yabancı olduğunu hissediyordu. Artık bu kolay ve hoş yaşam kendisine ait değildi. Şimdiden kendi atıyla Francesco'nunkinin farklı olduğunu düşünüyordu; kendi atının yürüyüşü daha ağır, daha durgundu, hayvan bile yaşamının değişmek üzere olduğunu hissediyordu adeta.

Bir yamacın tepesine varmışlardı. Drogo geri döndü ve ışığı arkasına alarak kente baktı; damlardan sabahın başladığına işaret eden dumanlar yükseliyordu. Uzakta kendi evini gördü. Odasının penceresine baktı. Pencere açıktı, hizmetçiler ortalığı topluyor olmalıydı. Yatağı bozacak, ortalığa saçılmış eşyaları bir dolaba kaldırıp pencereleri kapatacaklardı. Aylar boyunca odaya tozdan, bir de belki güneşli havalarda ince ışık huzmelerinden başka hiçbir şey girmeyecekti. İşte, çocukluğunun küçük dünyası böylece karanlığa gömülüyordu. Annesi, dönüşünde Drogo'nun kendisini yeniden

o dünyada hissedebilmesi ve orada, uzun yokluğuna rağmen yeniden bir çocuk olarak kalabilmesi için, odasını öylece saklayacaktı; yaa... demek ki annesi, bir daha hiç geri gelmemek üzere yitip gitmiş bir mutluluğu olduğu gibi koruyabileceğine, zamanın akışını durdurabileceğine, oğlu geri geldiğinde kapı ve camları açmakla her şeyin eskisi gibi olabileceğine inanıyordu.

Arkadaşı Vescovi orada, sevgiyle kendisine veda etti ve Drogo dağlara doğru yoluna tek başına devam etti. Kaleye giden vadinin girişine vardığında güneş tam tepedeydi. Sağda, bir yükseltinin tepesinden, Vescovi'nin kendisine gösterdiği tabya seçilebiliyordu. Oraya varmak için pek fazla yolu kalmamış gibiydi.

Bir an önce varma endişesiyle dolu olan Drogo, yemek molası vereceğine, zaten yorulmuş olan atını giderek daha sarp ve dik yamaçlar arasında uzayan yola doğru çevirdi. Gitgide daha az insana rastlıyordu. Giovanni bir arabacıya kaleye varmak için daha ne kadar yolu olduğunu sordu.

“Kale mi?” dedi adam. “Ne kalesi?”

“Bastiani Kalesi,” dedi Drogo.

“Buralarda kale falan yok,” dedi arabacı. “Buralarda bir kaleden söz edildiğini hiç duymadım.”

Anlaşılan, adam dünyadan habersizdi. Drogo yeniden yola koyuldu. Öğleden sonra saatler ilerledikçe yavaş yavaş endişelenmeye başladı. Kaleyi görebilmek için vadinin çok dik yamaçlarını dikkatle inceliyor, dik duvarlarıyla bir tür eski şato bulacağını düşünüyordu. Saatler geçtikçe Francesco'nun kendisine yanlış bilgi verdiğine kanaat getiriyordu; gösterdiği tabya çoktan gerilerde kalmış olmalıydı. Akşam bastırıyordu.

Giovanni Drogo'yla atına bir bakın: Giderek daha dik ve vahşi görünen dağın yamacında ne kadar da küçük görünüyorlar. O, kaleye gece bastırmadan varabilmek için tirman-

maya devam ediyor ama kendisinden daha çevik olan gölgeler, hızla derenin çağıldadığı boğazdan yukarı doğru yükseliyorlar. Bir an karşı yamaçta tam Drogo'nun hizasına varıyor ve sanki onun cesaretini kırmamak istermişçesine akışlarını yavaşlatıyor ama sonra bayırlara ve kayalara tırmanarak yeniden aralardan geçip, atlıyı geride bırakıyorlar.

Tüm vadi mor gölgelere bürünmüştü, yalnızca inanılmaz yüksekliklerdeki otlu ve çıplak doruklar güneş ışınlarıyla parlıyordu ki Drogo kendisini birdenbire o pek temiz ikinci göğünün altında kapkara, kocaman, eski ve tamamen ıssız görünen askerî tarzda bir yapının karşısında buldu: Burası, kale olmalıydı. Ama duvarlardan manzaraya kadar her şey kasvetli ve iç bunaltıcı bir görünümdeydi.

Yapıyı çepeçevre dolaştı ama girişi bir türlü bulamadı. Havanın iyice kararmış olmasına karşın, pencerelerin hiçbirinde ışık yoktu, nöbet mahallinde bulunması gereken nöbetçilerin fenerleri de görünmüyordu. Sonunda Drogo seslenmeye çalıştı: "Heyy!" diye bağırdı. "Kimse yok mu?"

Duvarların dibine çökmüş gölgelerin arasından berduş ve dilenci kılıklı, gri sakallı, elinde küçük torbasıyla bir adam fırladı. Ama alacakaranlıkta pek iyi seçilemiyor, yalnızca gözlerinin akı parlıyordu. Drogo ilgiyle adama baktı.

"Kimi arıyorsunuz efendim?" diye sordu adam.

"Kaleyi arıyorum. Bu bina mı?"

"Burada kale falan yok," dedi yabancı kalender bir tavırla. "Her yer kapalı, aşağı yukarı on yıldır kimse yok burada."

"Peki o zaman kale nerede?" diye sordu Drogo, aniden bu yabancıya sinirlenmişti.

"Hangi kale? Şu olmasın?" diyen yabancı eliyle uzaklara işaret etti.

Karanlığa gömülü kayaların arasındaki bir yarıktan ve düzensiz basamakların ardında, hesaplanması güç bir mesafede, Giovanni, hâlâ batan güneşin kızılığına bürünmüş ve

adeta bir masaldan çıkmış gibi duran çıplak bir düzlük ve bu düzlüğün kıyısında özel sarımsı bir renkte, düzgün, geometrik bir çizgi gördü: Bu, kalenin silüetiydi.

Öff, kale hâlâ ne kadar da uzaktı! Kim bilir daha kaç saatlik yolu vardı, halbuki Drogo'nun atı yorulmuştu! Drogo, gözleri kamaşmışçasına hâlâ kaleye bakıyor ve bu yapayalnız dünyadan tamamen tecrit edilmiş durumda olduğundan adeta ulaşılmaz görünen yapıda hoşça giden ne olabileceğini düşünüyordu. Ne gibi gizler saklıyordu? Ama bunlar son demlerdi. Güneşin son ışınları da yavaş yavaş uzaktaki tepeden çekiliyor ve sarı kulelerde, gelen gecenin kurşuni dumanları belirliyordu.

II

Aniden geceye yakalandığında, Giovanni Drogo hâlâ yol alıyordu. Vadi daralmış, kale, dağların kalın perdesi ardında yok olmuştu. Tek bir ışık, en ufak bir gece kuşunun çılgılığı dahi yoktu; yalnızca ara sıra uzaklardaki bir suyun çağıtısı duyuluyordu.

Drogo seslenmeye çalıştı ama yankının kendisine iade ettiği seste düşmanca bir tını vardı. Atını, yol kenarında, hayvanın ot bulabileceği bir ağaç dibine bağladı. Sonra, sırtını ağaca vererek oturdu, katetmesi gereken yolu, rastlayacağı kişileri, gelecekteki yaşamını düşünerek ve tüm bu düşünceler arasında kendisini sevindirecek hiçbir öğeye rastlamaksızın uykuyu beklemeye koyuldu. Arada bir, atı, tuhaf ve tatsız biçimde yeri tepiyordu.

Sabaha karşı, Giovanni yeniden yola koyulduğunda, vadinin karşı yamacında, yaklaşık aynı yükseklikte başka bir yolun olduğunu fark etti ve bir süre sonra o yolda bir şeyin hareket ettiğini gördü. Güneş henüz o hizaya kadar yükselmemişti ve yarları dolduran dumanlar iyi seçmesini engelliyordu. Yine de Drogo hızlanarak o şeyle aynı hizaya gel-

mevi başardı ve bunun bir adam, atlı bir subay olduğunu fark etti.

Nihayet kendisi gibi bir adam, birlikte gülüp şakalaşabileceği, kendilerini bekleyen yaşamdan söz edebileceği, avcılıktan, kadınlardan, şehirden; şu anda Drogo'nun gözünde çok çok uzak bir dünyaya gömülmüş olan şehirden söz edebileceği, dost bir varlık bulmuştu.

Bu arada vadi giderek daralıyor, yollar birbirine yaklaşıyordu; Giovanni Drogo, diğer atlının bir yüzbaşı olduğunu fark etti. nce, seslenmeye cesaret edemedi, bu davranışının saçma ve saygısızca olduğu düşünülebilirdi. Böyle yapacağına, elini kepine götürerek birkaç kez selam verdi ama karşısındaki atlı yanıt vermiyordu. Drogo'yu görme miş olmalıydı.

Sonunda sabırsızlığına yenik dşn Drogo:

“Yüzbaşım,” diye seslendi.

Ve yeniden selam verdi.

Karşı taraftan gelen bir ses:

“Ne var?” dedi.

Yüzbaşı durmuş dikkatle selam vermişti, Drogo'ya seslenmesinin nedenini soruyordu. Sorusunda hiçbir kızgınlık ifadesi yoktu. Yine de subayın şaşırmış olduğu hissediliyordu.

“Ne var?”

Yüzbaşının sesi yeniden yankılandı ama bu kez birazcık sinirli gibiydi.

Giovanni durdu, ellerini ağzına götürdü ve tüm gücüyle cevap verdi.

“Hiç! Yalnızca size selam vermek istedim!”

Bu, aptalca, hatta kötü bir şaka izlenimi uyandırabileceğinden neredeyse hakaretimiz bir açıklamaydı. Drogo hemen kendini toparladı. Ne aptalca bir tuzağa düşmüştü, üstelik bunun tek nedeni, kendi kendisiyle yetinememesiydi.

“Siz kimsiniz?” diye seslendi yüzbaşı.

İşte bu tam da Drogo'nun korktuğu soruydu. Vadinin bir yamacıyla diğer yamacı arasında süregiden bu hasbıhal giderek hiyerarşik bir sorgu havasına bürünüyordu. Bu kötü bir başlangıç olmuştu çünkü yüzbaşının kaledeki subaylardan biri olması muhtemel hatta belki de kesindi. Ne olursa olsun yanıtlanması gerekiyordu.

“Teğmen Drogo,” diye bağırdı Giovanni.

Yüzbaşı kendisini tanımiyordu ve tanıma olasılığı da yoktu. Çünkü o mesafeden ismi anlaması mümkün değildi ama yatışmış olmalıydı ki, adeta yakında karşılaşacaklarını söylemek istermişçesine anladığına dair bir işaret yaparak yeniden yola koyuldu. Gerçekten de, yarım saat sonra, boğazın daraldığı bir noktada, karşısına bir köprü çıktı. İki yol burada birleşiyordu.

Köprüde iki adam karşılaştılar. Yüzbaşı, atıyla Drogo'ya yaklaştı ve elini uzattı. Kırk yaşlarında, belki de daha yaşlı, kuru ve kibar yüzlü bir adamdı. Üniformasının kesimi pek zevkli olmamakla birlikte tamamen yönetmeliğe uygundu. Kendini tanıttı:

“Yüzbaşı Ortiz.”

Elini sıktığında Drogo birden, kalenin dünyasına girdiğini duyumsadı. Bu henüz ilk bağlantıydı, daha sonra, kendisini oraya tamamen zincirleyecek sayısız ve her türden başka bağlantılar da olacaktı.

Yüzbaşı, hiç vakit yitirmeden yeniden yola koyuldu; yanından, ama rütbesine saygıdan biraz geriden gelen Drogo, onun az önceki tatsız konuşmalarıyla ilgili hoş olmayan anışturmalar yapmasını bekliyordu. Ama yüzbaşı susuyordu, belki canı konuşmak istemiyor, belki de çekingen olmasından dolayı söze nereden gireceğini bilemiyordu. Yol engebeli, güneş yakıcıydı, iki at yavaş yavaş ilerliyordu.

“Az önce, uzak mesafeden,” dedi nihayet yüzbaşı Ortiz, “adınızı pek iyi anlayamadım. Drogo muydu?”

“Drogo,” diye yanıtladı Giovanni, “g ile, Drogo Giovanni. Aslında ben affınıza sığınmak isterim yüzbaşım, az önce size seslendiğim için. Tahmin edeceğiniz gibi,” diye ekledi suçunu hafifletmek istercesine, “o uzaklıktan rütbenizi pek iyi seçememiştim”.

“Gerçekten de göremezdiniz,” dedi Ortiz, ona karşı çıkmaktan vazgeçip kabullenmişti; gülmeye başladı.

“Peki böyle nereye gidiyorsunuz?”

“Bastiani Kalesi’ne. Doğru yolda değil miyiz?”

“Yoo, doğru yoldayız.”

Sustular. Hava sıcaktı ve her taraf otlarla kaplı, vahşi ve dev gibi dağlarla çevriliydi.

“Yaa,” dedi Ortiz, “demek kaleye gidiyorsunuz? Herhalde haber götürüyor olmalısınız”.

“Hayır yüzbaşım, göreve başlayacağım, tayinim çıktı.”

“Kadrolu olarak mı?”

“Evet kadrolu olmam gerek... bu ilk tayinim.”

“O zaman mutlaka kadrolusunuzdur.. İyi, madem öyle, çok iyi... sizi kutlarım.”

“Teşekkür ederim yüzbaşım.”

Sustular ve biraz daha ilerlediler. Giovanni çok susamıştı, yüzbaşının eyerinde asılı tahta bir matara vardı ve içindeki suyun lıkır lıkır sesi duyuluyordu.

“İki yıllığına mı,” diye sordu Ortiz.

“Affedersiniz yüzbaşım; ne demek istemiştiniz?”

“Kaleye, âdet olduğu üzere iki yıllığına tayin edilmiş olmalısınız demek istedim. Öyle değil mi?”

“İki yıl mı? Bilmiyorum. Bana süreyle ilgili bir şey söylemediler.”

“Muhakkak iki yıldır; siz bütün yeni mezun teğmenler iki yıl kalır gidirsiniz.”

“İki yıl herkese uygulanan bir kural mıdır?”

“İki yıl ama kıdeminize dört yıl olarak işler, nitekim sizi de ilgilendiren bu yönüdü, öyle değil mi, yoksa kim buraya gelmek ister ki? Ama insan hızla terfi etmek için her şeye alışabilir, öyle değil mi? Bastiani Kalesi’ne bile.”

Drogo bunu hiç düşünmemişti ama aptal yerine konmamak için, genelgeçer bir cümleyle lafa girdi:

“Muhakkak ki pek çok kişi...”

Ortiz üstelemedi, görünüşe bakılırsa bu konuyla artık ilgilenmiyordu. Ama artık buzların eridiğini düşünerek Giovanni bir soru sorma cesaretini buldu:

“Kalede geçirilen hizmet yılları herkes için iki katı olarak mı kabul ediliyor?”

“Herkesten neyi kastediyorsunuz?”

“Diğer subaylar demek istiyordum.”

Ortiz güldü:

“Yaa, evet herkes için, ne demezsiniz! Hiç olur mu! Tabii ki yalnızca alt düzeydeki subaylar için, öyle ya yoksa kim buraya gönderilmeyi isterdi ki?”

“Ben böyle bir talepte bulunmadım,” dedi Drogo.

“Müracatta bulunmadınız mı?”

“Hayır, yüzbaşım. Yalnızca iki gün önce, Bastiani Kalesi’ne tayin edildiğimi öğrendim.”

“Ya! Bu pek tuhaf, gerçekten de...”

Yeniden sustular. Her biri başka bir şey düşünüyor gibiydi. Derken Ortiz konuştu:

“Belki de...”

Giovanni hareketlendi:

“Efendim yüzbaşım?”

“Diyordum ki; belki de başka hiç müracaat olmadığından sizi doğrudan buraya tayin etmişlerdir.”

“Olabilir yüzbaşım.”

“Evet, mutlaka öyle olmuştur.”

Drogo, yolun tozunda, başları her adımda “evet, evet,” der gibi sallanan iki atın iyice net gölgelerine bakıyordu: Onların dörtlü adımları ve birkaç iri sineğin vızıldaması dışında hiçbir şey duymuyordu. Yolun ucu görünmüyordu. Arada bir vadinin dönemeçlerinden birinde, önlerinde, iyice yüksekte, sarp yokuşlar üzerine yapılmış zigzag şeklinde yükselen yol görünüyordu.

“Yüzbaşım,” dedi Drogo, “özür dilerim...”

“Buyrun, söyleyin, sizi dinliyorum.”

“Daha çok yolumuz var mı?”

“Hayır, pek fazla sayılmaz, iki buçuk, belki bu hızla gidersek üç saat. Yani belki de öğlene varırız.”

Uzun bir süre konuşmadılar. Atlar ter içindeydi, yüzbaşının ki yorulmuş, ayağını sürüyordu.

“Kraliyet Akademisi’ni bitirdiniz, değil mi,” dedi Ortiz.

“Evet yüzbaşım, Akademi’yi bitirdim.”

“Yaa, evet. Söylesenize Albay Magnus hâlâ orada mı?”

“Albay Magnus mu? Zannetmiyorum, kendisini tanımiyorum.”

O sırada vadi daralıyor ve güneş ışınlarının girmesini engelliyordu. Yanlarda arada bir karanlık boğazlar görünüyor, içlerinden buz gibi bir hava esiyordu; iyice yukarıda koni biçiminde sarp doruklar belirliyordu: Öyle yüksek görünüyorlardı ki görünüşe göre bunların en tepesine ulaşmak için iki belki de üç gün bile yetmezdi.

“Söylesenize teğmenim,” dedi Ortiz, “Kumandan Bosco hâlâ orada mı? Hâlâ atış dersi veriyor mu?”

“Hayır yüzbaşım, zannetmiyorum. Atış dersini Zimmermann, Binbaşı Zimmermann veriyor.”

“A, evet Zimmermann, tabii ya, bu ismi biliyorum. İşin aslını sorarsanız, benim Akademi’de okuduğum yıllardan bu yana çok zaman geçti... Şimdi hepsi başka görevlere atanmış olmalı.”

Şimdi, her ikisi de kendi düşüncelerine dalmıştı. Yol yeniden güneşe çıkmış, dağlar dağları, giderek daha dolambaçlı ve kayalık dağları izliyordu.

“Dün akşam, onu uzaktan gördüm,” dedi Drogo.

“Neyi, kaleyi mi?”

“Evet, kaleyi.”

Bir an sustu. Sonra sevimli görünmek için:

“Pek heybetli olmalı, değil mi? Bana devasa göründü.”

“Heybetli mi, kale mi? Yok canım, en küçük kalelerden biridir, eski bir yapı. Yalnızca uzaktan etkileyicidir.”

Bir an sustuktan sonra ekledi:

“Çok, çok eski, tamamen geçmişe ait bir yapıdır.”

“Ama, en önemli kalelerden biridir, öyle değil mi?”

“Yoo, hayır, ikinci sınıf bir kaledir,” diye yanıtladı Ortiz.

Kale hakkında kötü konuşmaktan zevk alıyor gibiydi ama bunu özel bir ses tonuyla tıpkı çocuğunun kötü yanlarını, aslında erdemleriyle karşılaştırıldığında pek az olduklarından emin olmanın rahatlığıyla sayıp dökmekten hoşlanan bir baba gibi yapıyordu.

“Burası ölü bir sınır ucu,” diye ekledi Ortiz. “Bu nedenle kaleye hiç el sürülmedi ve bir yüzyıl önce nasılsa aynı kaldı.”

“Ölü sınır demekle ne kastediyorsunuz?”

“Endişe uyandırmayan bir sınır. Öbür tarafta büyük bir çöl var.”

“Çöl mü?”

“Evet, gerçek bir çöl, taşlık ve kuru bir toprak, adına Tatar Çölü diyorlar.”

“Neden Tatar Çölü?” diye sordu Drogo. “Tatarlar mı varmış?”

“Eskiden varmış herhalde. Ama, daha çok bir efsane yanı vardır. Eminim ki buralardan eski savaş zamanlarında bile kimseler geçmemiştir.”

“Yani kale hiçbir zaman hiçbir işe yaramamış öyle mi?”

“Hiç,” dedi yüzbaşı.

Yol sürekli yukarı doğru çıkıyordu, ağaçlar görünmez olmuş, sağda solda yalnızca tek tük çalılıklar kalmıştı; bunların dışında yakılmış tarlalar, kayalıklar ve kızıl toprak dö-küntülerinden başka bir şey yoktu.

“Affedersiniz yüzbaşım, kalenin çevresinde yerleşim yö-releri var mı?”

“Yakınında yok. San Rocco var ama en azından otuz kilo-metre uzaklıktadır.”

“Öyleyse pek eğlence de olmasa gerek.”

“Pek eğlence yoktur gerçekten de.”

Hava serinlemişti, dağ yamaçları yuvarlaklaşıyor, son do-ruğun yaklaştığı izlenimini veriyordu.

Giovanni, gizli bir şeyden söz edermiş gibi ve bunun kendi-si için pek önemli olmadığını ifade etmek istercesine, gülerek “Kalede insanın canı sıkılmıyor mu, yüzbaşım?” diye sordu.

“İnsan alışıyor,” diye yanıtladı Ortiz.

Sonra da üstü kapalı bir kinayeye şunu söyledi:

“Ben neredeyse on sekiz yıldır buradayım. Yoo, yanıliyo-rum, on sekiz yılı aşkın bir süredir, buradayım.”

“On sekiz yıl ha?” dedi Giovanni etkilenmiş bir tonda.

“Tam on sekiz,” diye yanıtladı yüzbaşı.

Bir karga sürüsü geldi, iki subayın başlarını yalayarak va-dinin derinliklerine daldı.

“Kargalar,” dedi yüzbaşı.

Giovanni yanıt vermedi, kendisini bekleyen yaşamı düşü-nüyor, kendisini bu dünyaya, bu dağlara, bu yalnızlığa ya-bancı hissediyordu.

“Peki, ilk görevlerine Bastiani Kalesi’ne gelen subaylar arasından, daha sonra kalede kalanlar oluyor mu?”

“Artık, pek az oluyor,” diye yanıtladı Ortiz, karşısındaki-nin abartmaya başladığını fark edince kale hakkında kötü konuştuğundan dolayı pişmanlık duyar gibiydi. “Hatta he-

men hemen hiç olmuyor. Artık hepiniz parlak garnizonlara gitmek istiyorsunuz. Eskiden Bastiani Kalesi'ne gitmek bir şerefti, şimdiyse neredeyse bir ceza olarak görülüyor.”

Giovanni bir şey söylemedi ama yüzbaşı üsteledi.

“Sonuçta,” diye devam etti, “burası bir sınır garnizonu. Genel olarak bu tür yerler, en üst düzey elemanlardan oluşan garnizonlardır. Çünkü tehlikeye maruz bir görev her zaman bu niteliğini korur”.

Aniden ezildiğini hisseden Drogo susuyordu. Genişleyen ufukta tuhaf testere dişi gibi taşlar, gökte birbirinin üzerine binen sivri kayalar görünüyordu.

“Artık,” diye devam etti Ortiz, “orduda bile anlayış değişti. Eskiden Bastiani Kalesi'ne gitmek büyük bir şerefti. Şimdiyse buranın ölü bir sınır olduğu söyleniyor, ama unutmuyorlar ki sınır her zaman sınırdır ve ne olacağı hiç belli olmaz...”

Yolun ortasından bir çay geçiyordu. Atları sulamak için durdular ve yere inince bacıklarını açmak için biraz volta attılar.

“Kalede esas birinci sınıf olan nedir biliyor musunuz?” diye sordu Ortiz.

Ve içten gelen bir coşkuyla gülmeye başladı.

“Neymiş yüzbaşım?”

“Yemekler: Kalede neler yendiğini bir bilerseniz. Nitekim, teftişlerin sıklığının da nedeni bu. Her on beş günde bir, bir general gelir!”

Drogo nezaketen güldü. Ortiz'in aslında aptalın biri mi olduğuna, bir şeyler mi sakladığına yoksa bu lafları, öylesine, herhangi bir neden olmaksızın mı söylediğine bir türlü karar veremiyordu.

“Mükemmel,” dedi Giovanni, “öyle de acıktım ki!”

“Eh, neredeyse vardık sayılır. Çakıllardan bir leke olan şu sırtı görüyor musunuz, işte kale onun hemen ardında.”

Yeniden yola çıkınca iki subay, çakıllardan bir lekenin olduğu sırtın hemen ardında hafif yokuş bir düzlüğün kenarına vardılar ve birkaç yüz metre önlerinde kale beliriverdi.

Gerçekten de Drogo'nun bir akşam önce gördüğüyle karşılaştırıldığında küçük görünüyordu. Merkezde yer alan ve sonuçta, pek fazla penceresi bulunmayan bir kışlayı andıran ana bina, mazgallı, kalın ve alçak iki duvarla, kenardaki tabyalara bağlanıyordu; her bir yanda ikişer tabya bulunmaktaydı. Duvarlar, yaklaşık beş yüz metre genişliğindeydi ve her bir yanında yüksek sarp kayalar bulunan vadiyi neredeyse tamamen kapayan basit bir engel oluşturuyordu.

Sağda, dağın kenarlarının hemen altında, düzlük, bir çukura iniyordu; eski vadi yolu buradan geçiyor ve duvarların dibine varıyordu.

Kale sessizdi, öğle güneşine gark olmuştu, tek bir gölgeden dahi eser yoktu. Duvarları (kuzeye bakan yanı görülmüyordu) çıplak ve sarımtırak uzanıp gidiyordu. Bacanın birinden solgun bir duman çıkıyordu. Teftiş yolu boyunca, merkez binadan, duvarlar ve tabyaların tepesine kadar olan yerlerde, tüfek omuzda, her biri otomat gibi sadece birkaç adım yürüyen onlarca nöbetçi görünüyordu. Bir sarkaçın hareketi gibi, sonsuz izlenimi veren bu yalnızlığın büyüsunü bozmaksızın zamanın akışını parçalara bölüyorlardı.

Dağlar, sağda ve solda, göz görebildiğince girintili çıkıntılı zincirler şeklinde uzanıyor ve ulaşılmaz görünüyordu. Onlar bile, en azından o saatte, sarı ve kavruk bir renkteydiler.

Giovanni Drogo, içgüdüsel olarak atını durdurdu. Sabit bir bakışla duvarları inceliyor, gözleriyle bir uçtan diğer uca bakıyor ama anlamını çözemiyordu. Bir hapisaneyi, terk edilmiş bir şatoyu düşünüyordu. Hafif bir esinti, önceleri direklerle birmiş gibi sarkık duran bir bayrağı dalgalandırdı. Belli belirsiz bir boru sesi duyuldu. Nöbetçiler ağır ağır yürüyor-

lardı. Giriş kapısının önündeki alanda, iki ya da üç kişi (bu mesafeden asker olup olmadıkları görülmüyordu) bir at arabasına çuval yüklüyordu. Ama her şey gizemli bir uyuşukluk, ağırlık içinde durmaktaydı.

Yüzbaşı Ortiz de, durmuş, binaya bakıyordu.

“İşte,” dedi, tamamen gereksiz olmasına rağmen.

“Şimdi,” diye düşündü Drogo, “bana kale hakkında ne düşündüğümü soracak”, ve bu düşünce canını sıktı. Ama yüzbaşı sessiz kaldı.

Bastiani Kalesi, alçak duvarlarıyla etkileyici değildi. Ayrıca ne güzel ne de kule ve burçlarına rağmen pitoreskti. Bu çıplaklığı örtecek, yaşamın tatlı yanlarını anımsatacak hiçbir şey yoktu. Yine de Drogo, tıpkı bir gece öncesindeki gibi, yüreğinin derinliklerinden kopan bir şeylerle, hipnotize olmuş bir biçimde kaleye bakıyor, içini açıklaması olanaksız bir heyecan dolduruyordu.

Peki, arkada ne vardı? Bu hiç de davetkâr olmayan binanın görüş alanını kapayan siperler, kazamatlar, baruthanelerin ötesinde, nasıl bir dünya yer alıyordu? Ya Kuzey Krallığı, asla hiç kimsenin geçmediği bu taşlık çöl neye benziyordu? Drogo'nun hayal meyal anımsadığı kadarıyla, haritada sınırın ötesinde pek az isim ve işaretin bulunduğu geniş bir alan uzanıyordu; ama kalenin tepesinden hiç olmazsa birkaç yerleşim alanı, tarla ya da bir ev görünüyordu mu yoksa yalnızca, hiç kimsenin oturmadığı bir toprak parçasının mutsuzluğu mu uzanıyordu?

Kendini aniden yalnız hissetti: O ana değin, garnizon yaşamının sakin deneyimleri boyunca, rahat bir evi, yakınında neşeli arkadaşları ve uyuyan bahçelerdeki küçük gece serüvenleri olduğu sürece sahip olduğu kaygısız asker tavrı, o güzel özgüven aniden yitip gitmişti. Kale, ona, dahil olacağını asla düşünmediği, ama gözüne kötü göründüklerinden değil, yalnızca alıştığı yaşamdan çok uzak olduklarından dü-

şünmediği meçhul dünyalardan biri olarak görünüyordu. Geometrik yasalarından başka çekiciliği olmayan, tahmininden daha etkileyici bir dünya...

Geri dönmek, kalenin eşliğinden bile atlamadan, ovaya inip, kentine ve tatlı alışkanlıklarına yeniden kavuşmak... Drogo'nun ilk düşüncesi bu oldu, böylesine bir zaafın bir asker için utanç verici olmasının hiç önemi yoktu: Gitmesine izin verildiği takdirde bunu bizzat itiraf etmeye hazırды. Ama göze görülmeyen kuzey ufkundan bembeyaz ağır bir bulut yamaçların üzerinden yükseliyor ve tam tepedeki güneşin altında hiç etkilenmez bir biçimde nöbetçiler, otomat gibi bir ileri bir geri yürüyordu. Drogo'nun atı kişnedi, sonra her şey tekrar sessizliğe gömüldü.

Giovanni nihayet gözlerini kaleden indirdi ve dostça bir şeyler duyma umuduyla, yanındaki yüzbaşıya baktı. Ortiz de kıpırtısızdı ve dikkatle sarı duvarlara bakıyordu. Evet, on sekiz yıldır burada yaşamasına rağmen, duvarları, bir dünya harikasının karşısındaymışçasına, neredeyse hayranlıkla seyrediyordu. Bu duvarlara bakıp durmaktan bıkmaz gibiydi, hem sevinç hem hüzün ifade eden belli belirsiz bir gülümseme yavaşça yüzünü aydınlatıyordu.